

2025-11-20

Länsstyrelsen Dalarna
Miljöprövningsdelegationen

Remissvar på förslag om byggande av vindkraftsparken Trollugnsberget, Smedjebackens kommun. Dnr 551-9043-2023.

Detta dokument innehåller flera uppgifter som bör hanteras med sekretess, gäller både text och kartbilagan.

Dalarnas ornitologiska förening har getts tillfälle att yttra sig över rubricerad remiss och lämnar följande synpunkter. Föreningen har även tidigare vid olika tillfällen lämnat synpunkter i ärendet. I detta remissvar tar föreningen ställning till förslaget från exploatören som lämnats till Miljöprövningsdelegation (MPD), Länsstyrelsen Dalarna. Vi redovisar även kompletterande information som bygger på de inventeringar som utförts av föreningens medlemmar under 2025.

Sammanfattning

Föreningen anser att MKB som den nu är utformad inte kan godkännas. Föreningen avstyrker att det ska ges tillstånd för att bygga vindkraftsparken Trollugnsberget med nuvarande utbredning och lokalisering av de enskilda turbinplaceringarna. Avstyrkan bygger på förekomsten av ett antal fågelarter som kommer att drabbas av stor risk för kollision med turbinerna, men också den undanträngningseffekt som sker då vindkraft etableras. Deras livsmiljöer minskar i areal. Vi anser också att placeringen inte är lämplig (Miljöbalken 2 kap. § 6), dels på grund av de här redovisade fågelarterna men också på grund av att området sedan lång tid tillbaka till stora delar varit ett viktigt rekreations- och friluftslivsområde. Vi gör även ett andrahands yrkande om ett tillstånd skulle beviljas där vi pekar på synnerligen dåligt placerade vindturbiner.

Miljökonsekvensutredningen

Föreningen har tidigare haft invändningar till hur olika naturinventeringar genomförts. I nedanstående synpunkter på olika arter framgår det att det brister i olika avseenden. Det innebär att slutsatser dras som inte bör ligga till grund för miljökonsekvensbeskrivningen. Trots att ytterligare inventeringar gjorts så är det så att föreningens ideellt arbetande ornitologer finner fler naturvärden. Föreningen yrkar på att MKB inte godkännas.

Fåglar

Under denna rubrik redovisar föreningen förekomst av ett antal fågelarter som vi anser att man måste ta hänsyn till vid tillståndsprövningen.

Kungsörn

Föreningen har tidigare redovisat till MPD de resultat som våra egna inventeringar visat. De observationer vi gjort under 2025 är inte tidigare redovisade. De sammanställs nu i detta yttrande. Karta 1-2 redovisar observationerna av spelflykt för enbart 2025 och kartorna 3-4 visar andra observationer av adult kungsörn. Karta 5 visar vår uppfattning av hur de två kungsörnsreviren som vi funnit troligen har för utbredning. Denna schematiska utbredning bygger på flera års iakttagelser.

Det är anmärkningsvärt att bolaget inte omtalar fyndet av årsunge av kungsörn 2024.

Havsörn

Vi redovisar även här, kartorna 6-8, de observationer som gjorts under 2025 av adulta havsörnar. Karta 9 visar vår uppfattning om hur de havsörns revir som finns i området har för schematisk utbredning. I det [REDACTED] är boplatsen funnen. Kartan bygger på flera års inventering.

Fiskgjuse

Det till ärendet hörande underlaget redovisar fiskgjusehäckningen [REDACTED]. De är en häckningsplats som funnits mycket länge. En boplats har även tid [REDACTED] funnits [REDACTED]. Om den finns kvar är okänt för oss. Andra häckningsplatser är inte redovisade och kända av oss.

Smålom

De uppgifter som har redovisats i ansökan anger att det för smålom saknas lämpliga vatten i projektområdet och att det är sannolikt att betydelsefulla flygvägar inte går genom området. Föreningens inventeringar visar att den slutsatsen inte är korrekt. Föreningen gjorde under 2024 en inventering av 48 möjliga häckningstjärnar för smålom. Inventeringen är redovisad till MPD 2024-10-03. Av de 48 platserna gjordes observation av smålom på 8 lokaler. Föreningen fann smålom i en tjärn inom projektområdet som inte har redovisats vara besökt i bolagets inventering, [REDACTED] Strax utanför projektområdet fann vi smålom [REDACTED] och [REDACTED] olaget som ej besökt. Sedan är det två lokaler som [REDACTED] som att här är inga smålommar funna och där föreningen funnit smålom. Det är [REDACTED]. När det gäller [REDACTED] så är det ett område som sedan lång tid hyst [REDACTED] dana fynd inte till [REDACTED] orterade på Artoportalen är tråkigt men inte alls ovanligt då många ornitologer av princip inte rapporterar fynd. På karta 10 redovisas smålomsfynden samlat med fynden av storlom (se nedan).

Smålommen väljer små sjöar eller tjärnar för att häcka och flyger sedan till större sjöar för att fånga fisk i lämplig storlek. Det innebär att det dagligen är regelbundna flygningar mellan häckningsplatsen och fiskesjön. I föreningens skrivelse till MPD 2024-10-03 redovisades våra observationer av flygande smålom. Den visar att flygriktningen [REDACTED]. Till den redovisningen ska tilläggas de inspelningarna [REDACTED] föreningens regi har ett antal inspelningar gjort i området eller strax utanför. Det intressanta är att under häckningstid är det inget av de inspelade dyggen som inte har överflygande smålommar inspelade. Det ska tilläggas att smålommen är ljudlig med sitt återkommande kacklande då den flyger mellan häckningsplats och fiskesjön. På Artoportalen finns även redovisat att ljudboxar som varit placerad [REDACTED] har registrerat smålom under perioden 27 juni till 5 augusti [REDACTED] fynd av smålom som inte redovisas i denna skrivelse. Föreningens slutsats blir att om detta vindkraftsprojekt blir byggt kommer det förstöra möjligheterna för smålommen att fortsätta nyttja detta område.

Storlom

Storlommen väljer oftast större sjöar för att häcka. Det innebär att den till skillnad mot smålommen inte ständigt flyger till andra sjöar för att hämta föda. Den är ändå rörlig och samlas exempelvis i stort antal i någon sjö för att vara sociala. Stora Norn har flera sådana rapporter av ett stort antal fåglar. Motsvarande rapporter finns även för Norra Barken och Jörken. Även om sjöarna ligger långt från själva projektområdet så innebär det att storlommar flyger över projektområdet för att komma till dessa "möten". Det här beteendet tas inte upp i underlagsmaterialet. Det innebär att hänsyn måste tas till dessa flygrörelser då det finns häckningar i närheten av det tilltänkta projektområdet. Föreningens medlemmar och andra har funnit fler häckande storlommar än vad som redovisas i underlaget. Förutom den redovisade häckningen i St. Glad tjärn så har det konstaterats häckning 2022 i Hälltjärnen som sträcker sig in i projektområdet. Strax utanför projektområdet finns noteringar om häckningar i Saxen (tre ruvande fåglar 2024), Knapptjärn (1 par 2024), Orsen (1 lyckad häckning 2024), Jörken (1 häckning 2024), Långsjön (1 par 2022), Glisjöarna (1 par 2017) och Hällsjön (1 par 2023). Platserna redovisas på karta 10 med blå stjärnor.

Det är anmärkningsvärt att de fynd som redovisas i Artportalen inte redovisats i underlaget så att en komplett bild kan ges inför beslut.

Bivråk

Här redovisar vi revir för bivråk, de flesta noterade under 2024, karta 11. Föreningen har tidigare redovisat dessa fynd till MPD (2024-10-03). Observationerna är av spelflygande fåglar på sådan höjd att de bedömts vara över revir och nära häckningsplats. På karta 11 så har för de tre [REDACTED] platserna även observerats årsungar. Förutom den [REDACTED] markeringen är [REDACTED] gjorda vid två olika tillfällen. Under 2025 har ingen [REDACTED] inventering gjorts av bivråk.

Tjäder

Inventeringen av skogshöns har tidigare kritiserats från föreningens sida. I underlaget anges att man funnit tjäder- och orrspel, men konstaterar att de oftast är för små för att hänsyn ska tas till dem. Föreningen har inte haft resurser för att inventera orre och tjäder heltäckande. Däremot har vi besökt ett antal äldre spelplatser och ett antal områden utifrån flygbildsstudier. På karta 12 redovisas de fynd vi gjort. Det bör noteras att all spillning noterats, men ungefärligt centrum är där mest spillning gjorts. Fynden av spillning visar att det är en spelplats och inte bara slumpvisa spillningar. Hur många tjädertuppar som finns på respektive spel vet vi inte. För att veta det måste ytterligare inventering ske. En bedömning är dock att flera av dem kan vara stora, kanske upp till 10 tuppar. Föreningen delar inte uppfattning som förs fram om att ingen hänsyn behöver tas till små spel. Forskning har visat att i ett skogslandskap som brukas med gängse metoder tenderar tjäderspelen bli mindre och mindre. Med den konstaterade undanträngningseffekt på ca 870 meter från varje vindkraftsturbin (*Tjäder och vindkraft. Ett internationellt forskningsprojekt. Rapport 6976, Naturvårdsverket*) är det både rimligt och nödvändigt att den tillämpas på varje spelplats. Detta avstånd ska läggas på som en zon utanför spelplatsens areal. Det är därför viktigt att inventera spelplatserna för att få en uppfattning av storleken.

Nattskärra

Arten förekommer frekvent i området. På karta 13 visas fynd rapporterade till Artportalen. Merparten noterade under 2024 - 2025. Arten är upptagen på EU:s Fågeldirektiv bilaga 1.

Berguv

Det har inkommit flera rapporter om berguv i området [REDACTED] och [REDACTED]. Rapporterna är trovärdiga. Huruvida [REDACTED] och nyttjat [REDACTED] upp ljudboxar för att inventera ugglor framgår inte. Beslutsunderlaget måste kompletteras med detta innan beslut fattas. Ljudboxar är bästa metoden att upptäcka förekomst av berguv.

Övriga fågel arter

Det finns många arter som under åren noterats i projektområdet och dess närhet. I motsats vad som skrivs i naturvärdesinventeringen visar det att området är ett skogslandskap med rik biologisk mångfald. Naturligtvis så har skogen brukats hårt genom åren, men det finns trots det naturvärden. En del av dessa tydliggörs i naturvärdesinventeringen men många saknas. Exempel på fågelarter som föreningen anser visar på höga värden är förutom ovan beskrivna arter slaguggla, lappuggla, pärluggla, orre, järpe, mindre hackspett, tretåig hackspett, spillkråka, mindre flugsnappare och talltita.

Fladdermöss

Föreningen har tidigare kritiserat utförandet och omfattningen av fladdermusinventeringen. Vi finner det orimligt att man tror sig kunna belysa hela projektområdets fladdermusfauna genom endast 4 ljudboxar. Man skriver att det är sannolikt att fladdermöss finns i anslutning till gårdar utanför projektområdet. De närmast liggande gårdarna borde ha undersökts då man hävdar att fladdermöss enkelt rör sig över 10-tals kvadratkilometer. Att de finaste skogsområdena inte har undersökts är också en brist. Till detta kommer att ljudboxarna var placerade under perioden 8 - 17 september, vilket är långt senare än den period som Naturvårdsverket rekommenderar i

handledningen för undersökning av fladdermusfaunan. Där rekommenderas att en sådan undersökning ska ske före 10 augusti.

Särskilt dåliga placeringar av vindturbiner för bl.a friluftslivet

Här påpekar vi några av de sämst placerade vindturbinerna. Det kan ses som ett andrahands yrkande i det fall den gjorda ansökan skulle få bifall.

I översiktsplanen för Hedemora kommun finns ett område runt St Norn utpekade som ett "särskilt stort orört område" enligt miljöbalken 3 kap. 2 §. Det är ovanligt framsynt av kommunen då området runt St. Norn sedan länge varit känt för höga naturvärden och vildmarkskvalité. Dessa värden sträcker sig in i Smedjebackens kommun. Trots detta har den kommunen inte noterat det i sin översiktsplan. De har däremot noterat värdena med våtmarkerna kring Arvingen - Stora Mossen. Intill dessa värden finns förslag på placering av en vindturbin, nr 6. Det är en helt orimlig placering.

Vid vindturbin nr 18 ligger nyckelbiotopen Gölbäcken, ibland kallad Knapptjärn. Området har fått högsta naturvärde i naturvärdesinventeringen. Området har under lång tid sparats av förvaltarna av marken och utgör bland de finaste skogarna i södra Dalarna trots sin ringa storlek. Området används ofta för exkursioner då man vill visa grov och högstammig skog. Det är en synnerligen dålig placering av en vindturbin som skulle drastiskt försämra möjligheterna att besöka området.

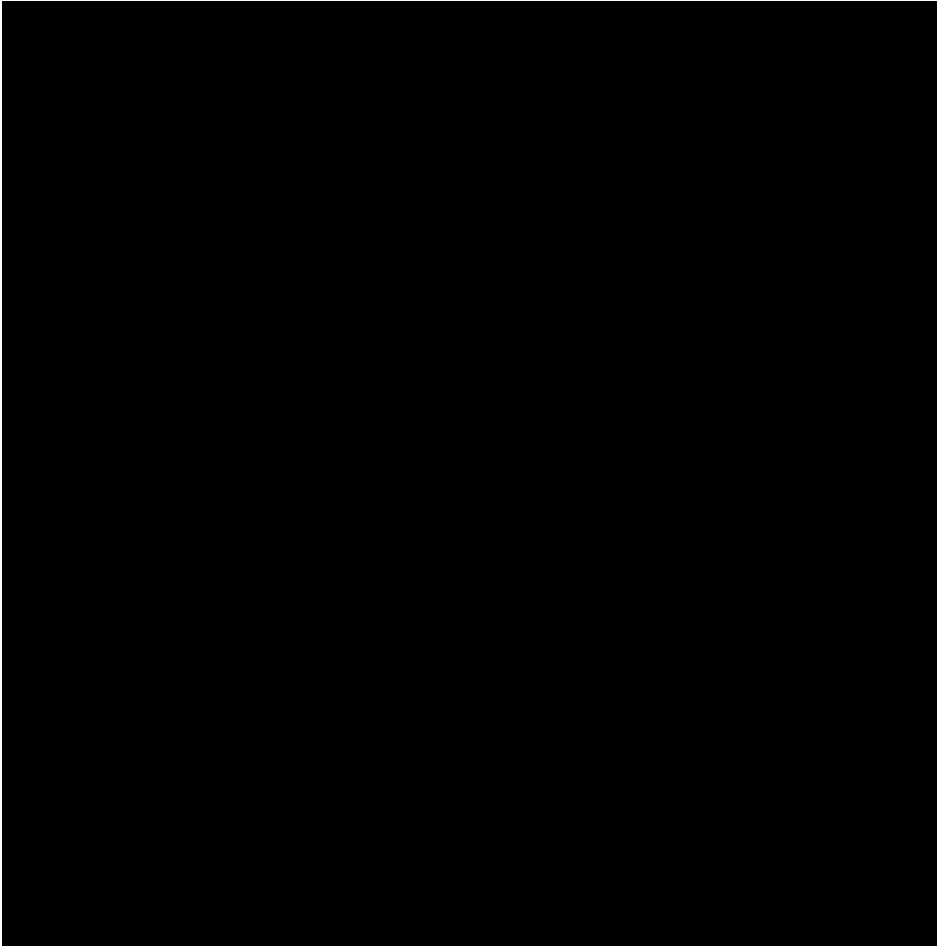
Turbinerna 2, 3 och 21 är placerade nära nyckelbiotoper med höga naturvärden och som omöjliggör att nyttja dem för vildmarks friluftsliv.

Generellt är det svårt att avgöra intrånget i strandskyddet av de planerade vindturbinerna eftersom de presenteras med en flyttmån. Det blir dessutom svårare då strandskyddet inte markeras på samma karta. I stället presenteras "skyddszoner" på 50 eller 30 meter. Det generella strandskyddet är alltså 100 meter och bör strikt efterlevas vid eventuellt bifall till ansökan.

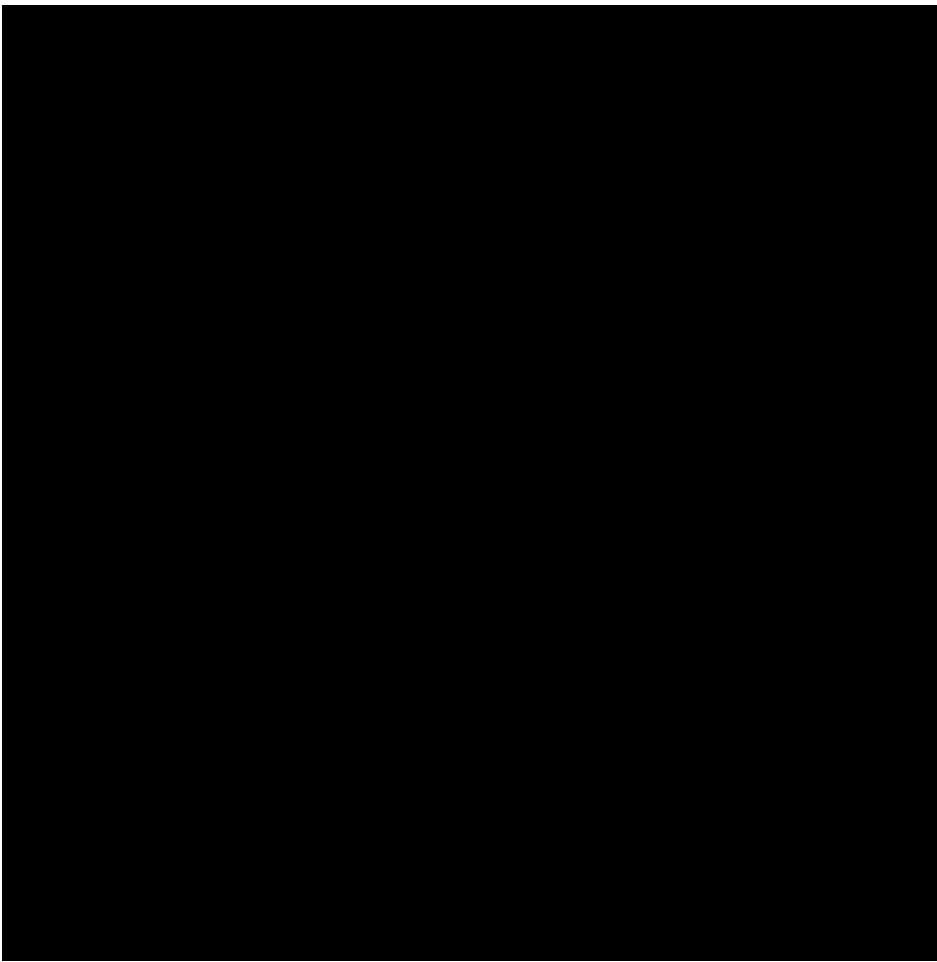
Dalarnas ornitologiska förening

Stig-Åke Svenson
Ordf

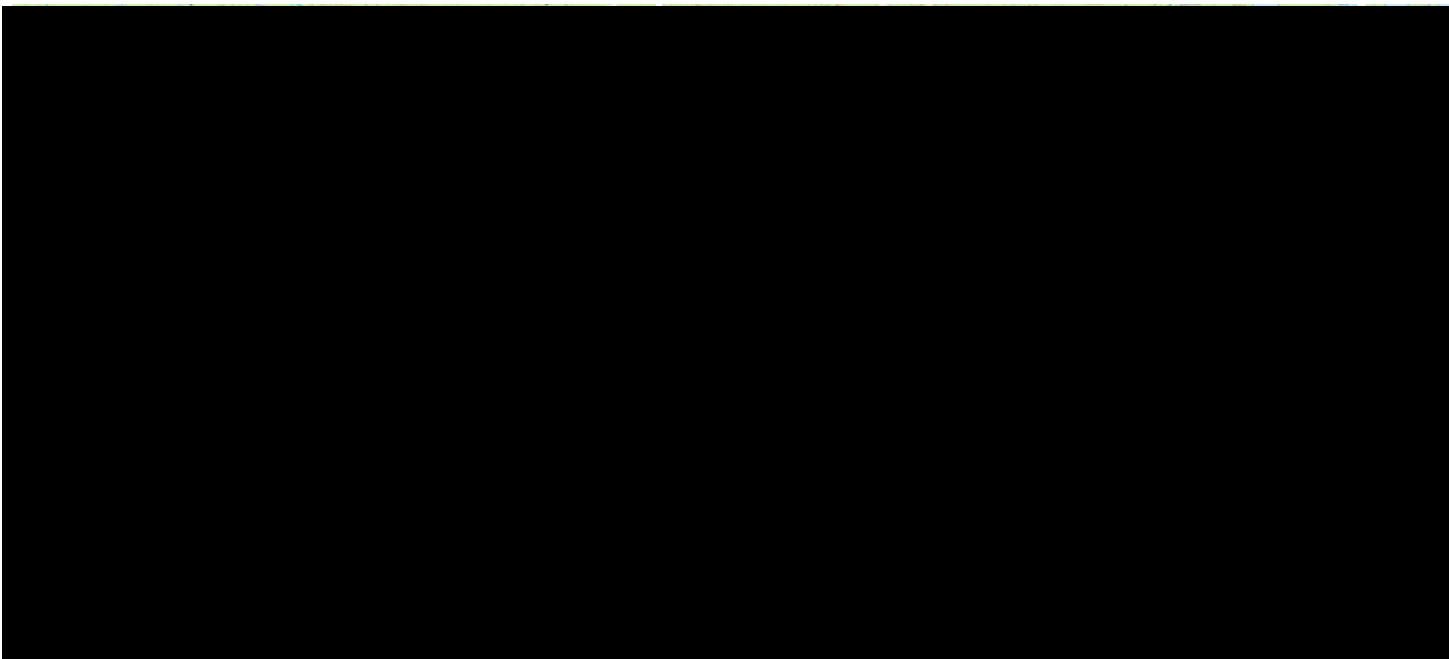
Kartbilaga

Karta 1. Spelflykt adult
kungsörn 20250303.

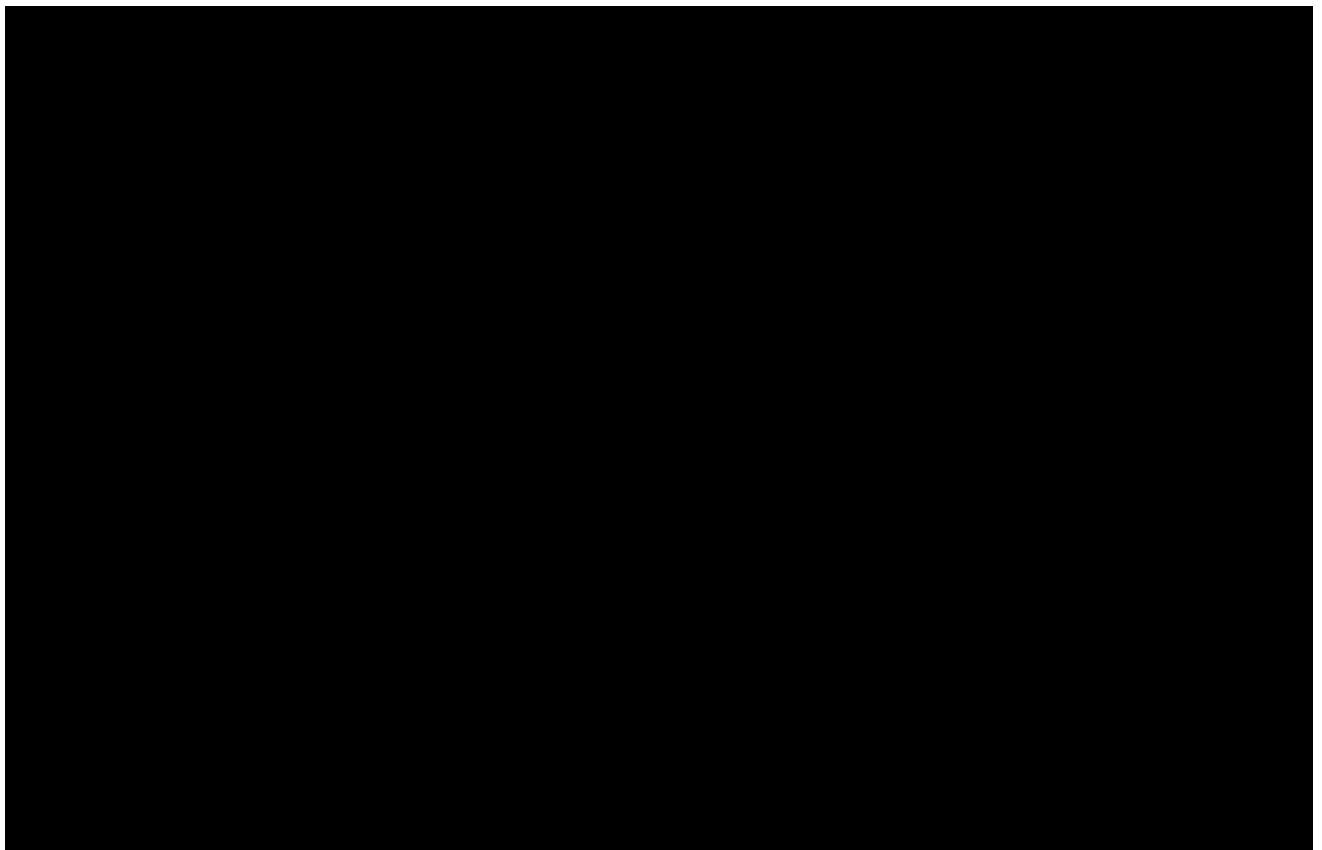

Karta 2. Spelflykt 2
adulta kungsörnar
20250319

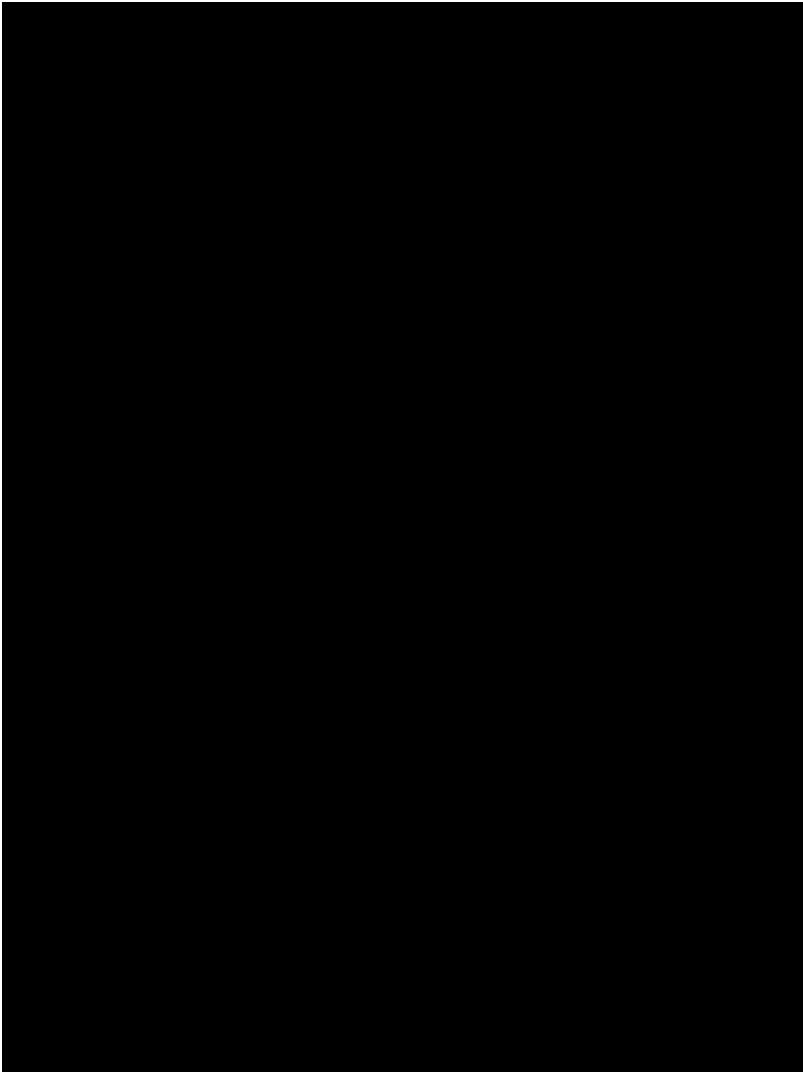

Karta 3. Obs adult kungsörn 20250305

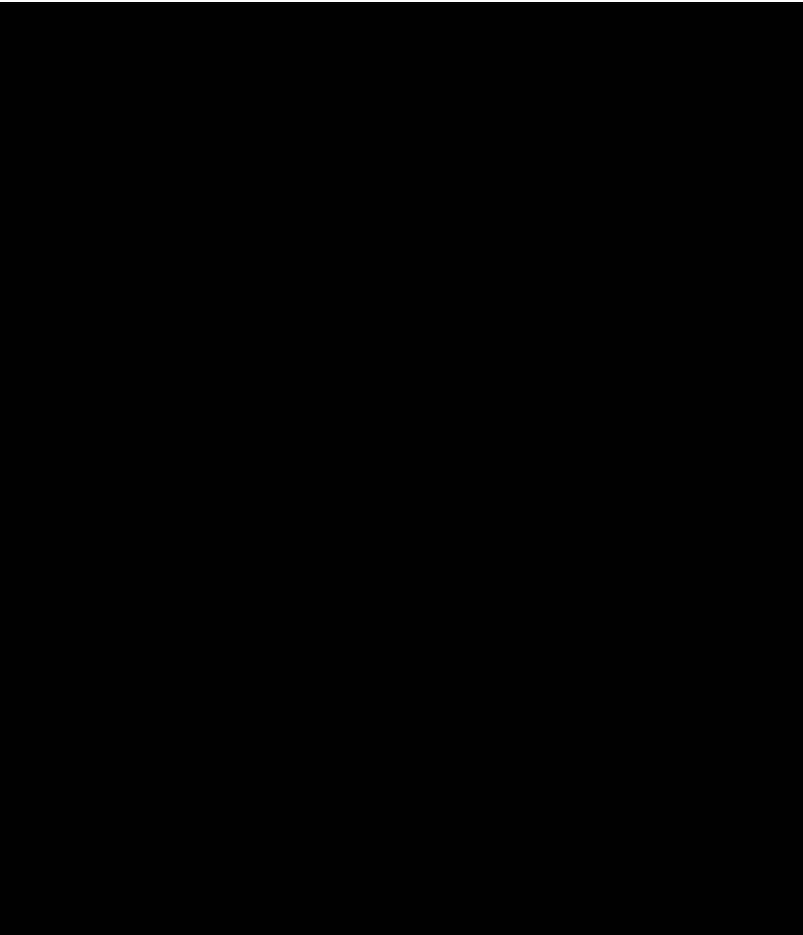
Karta 4. Obs av adult kungsörn 20250213

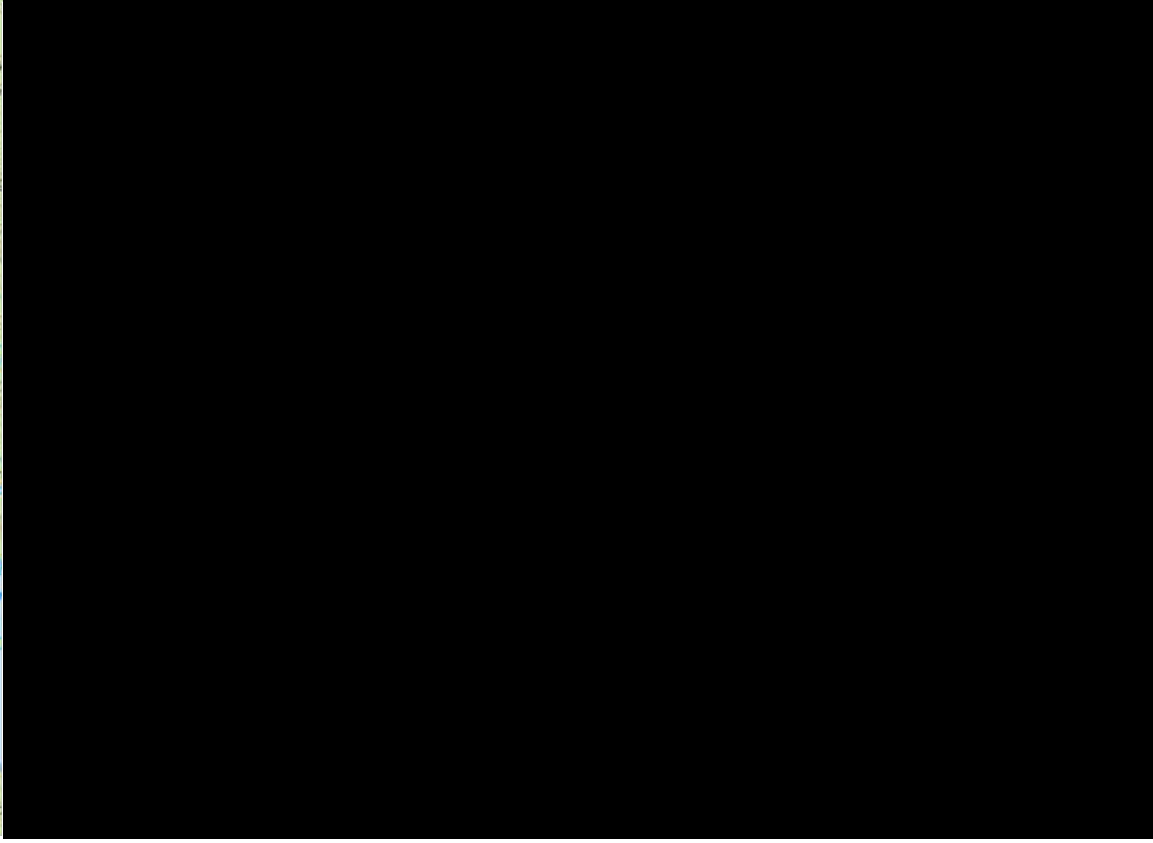
Karta 5. Schablonmässig möjlig utbredning av två kungsörnsrevir 2025.

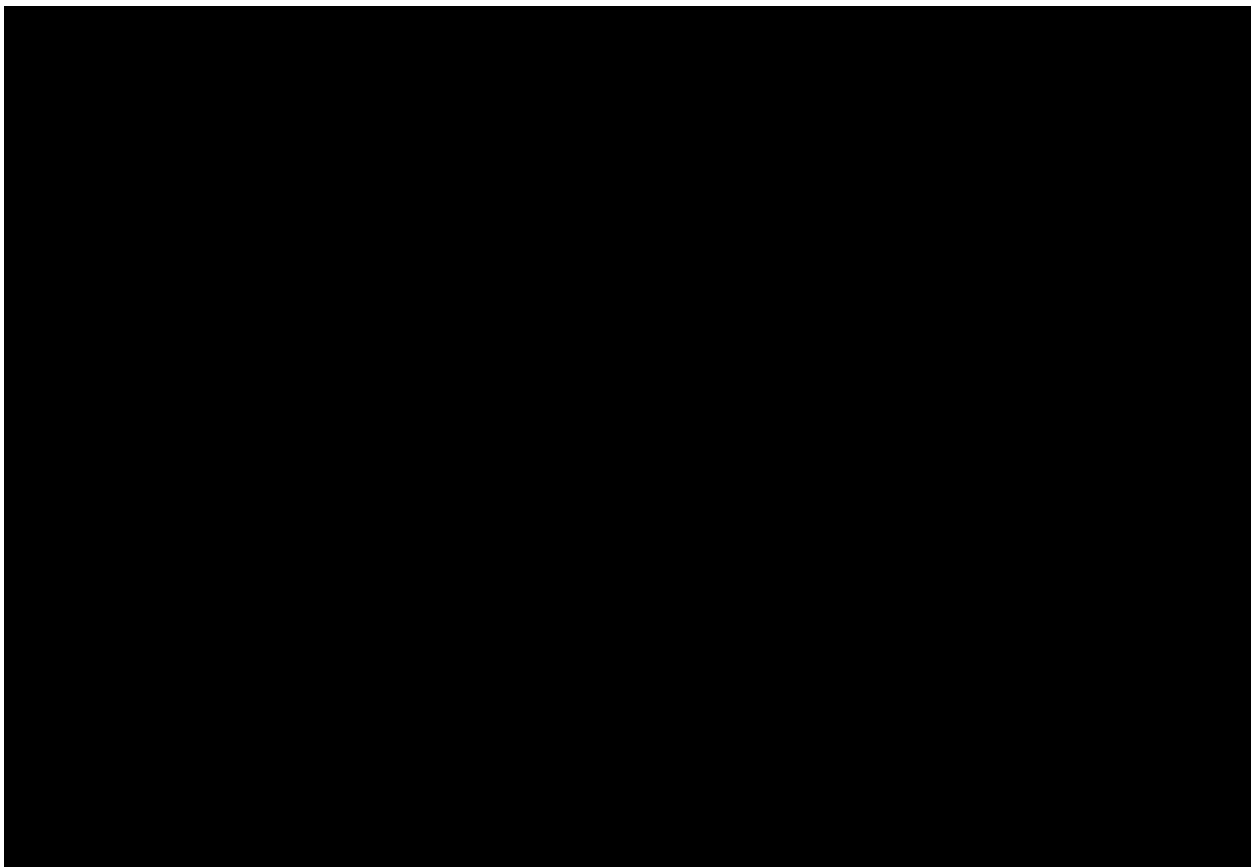
Karta 6. Adult havsörn 250303

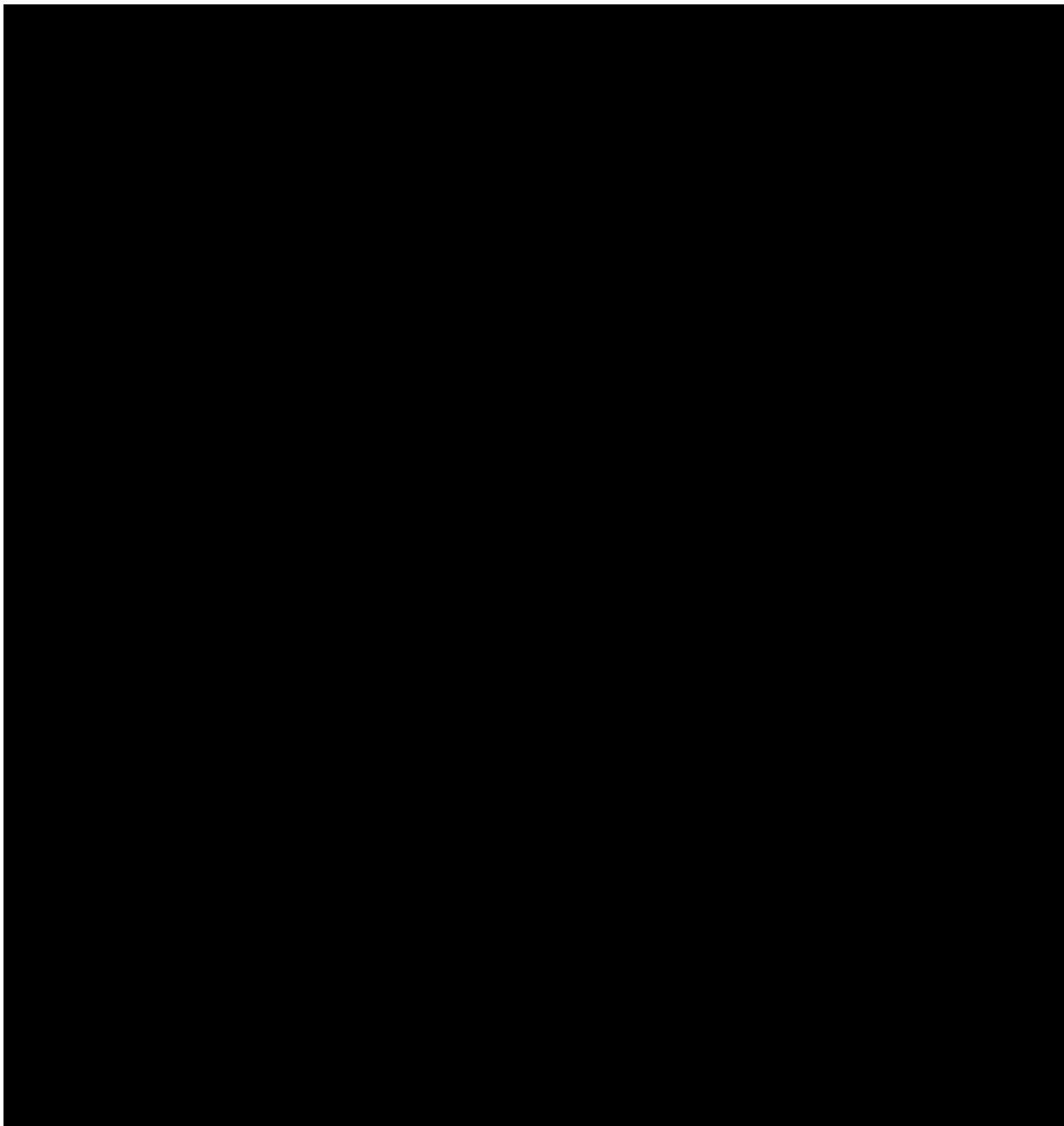
Karta 7. Adult havsörn 250303

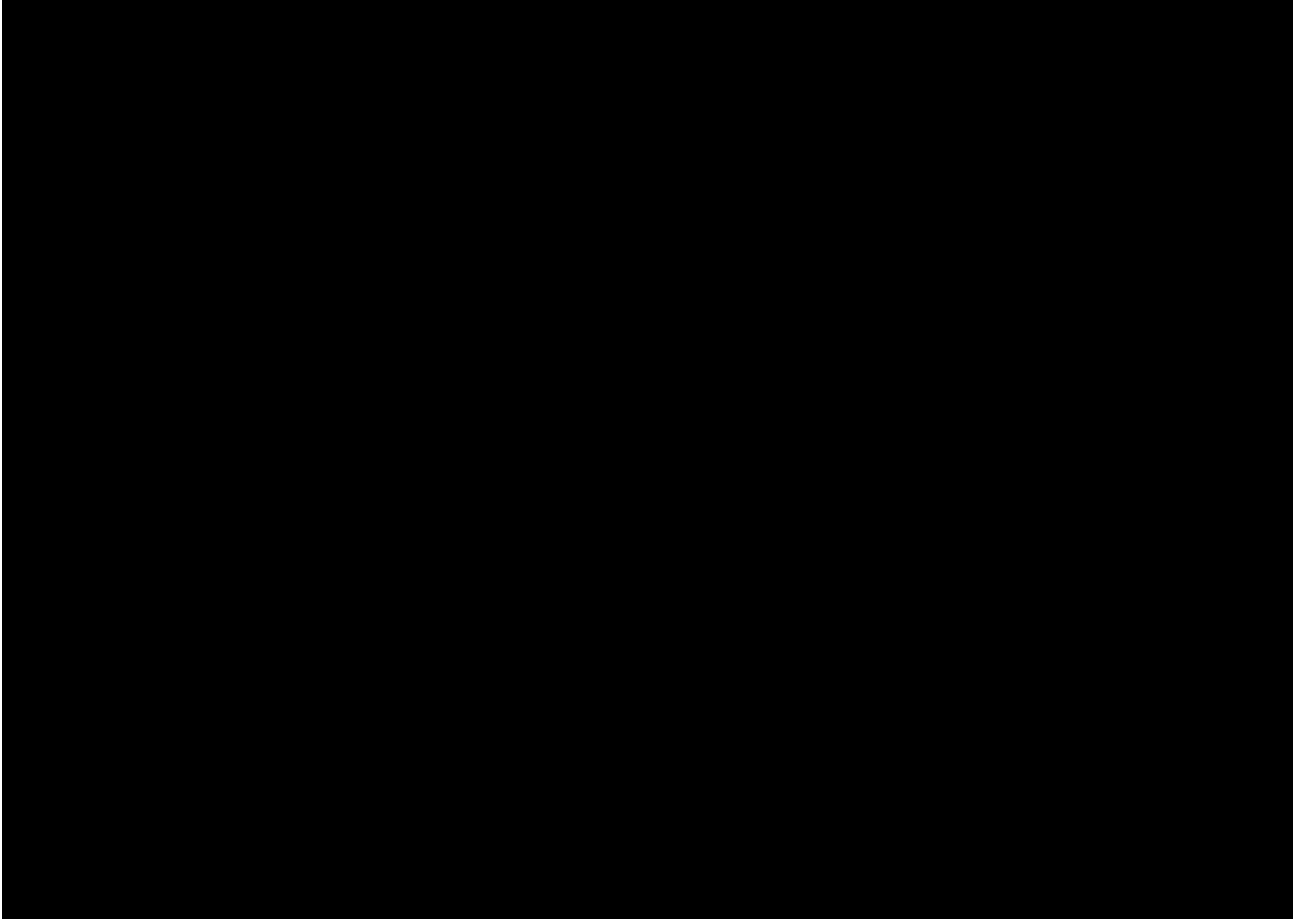
Karta 8. Adult havsörn 250319.

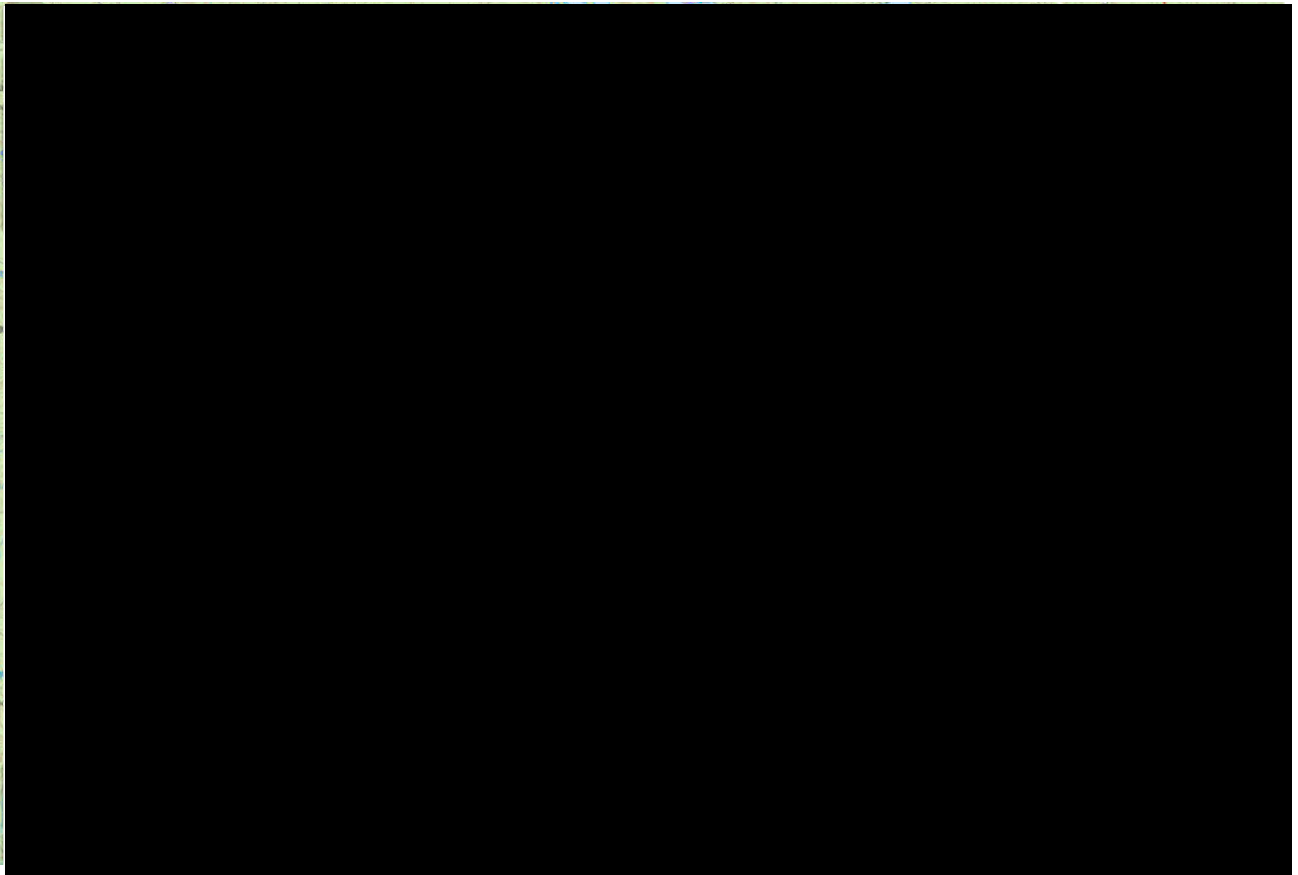
Karta 9. Schablonmässig utbredningars av två havsörnsrevir 2025

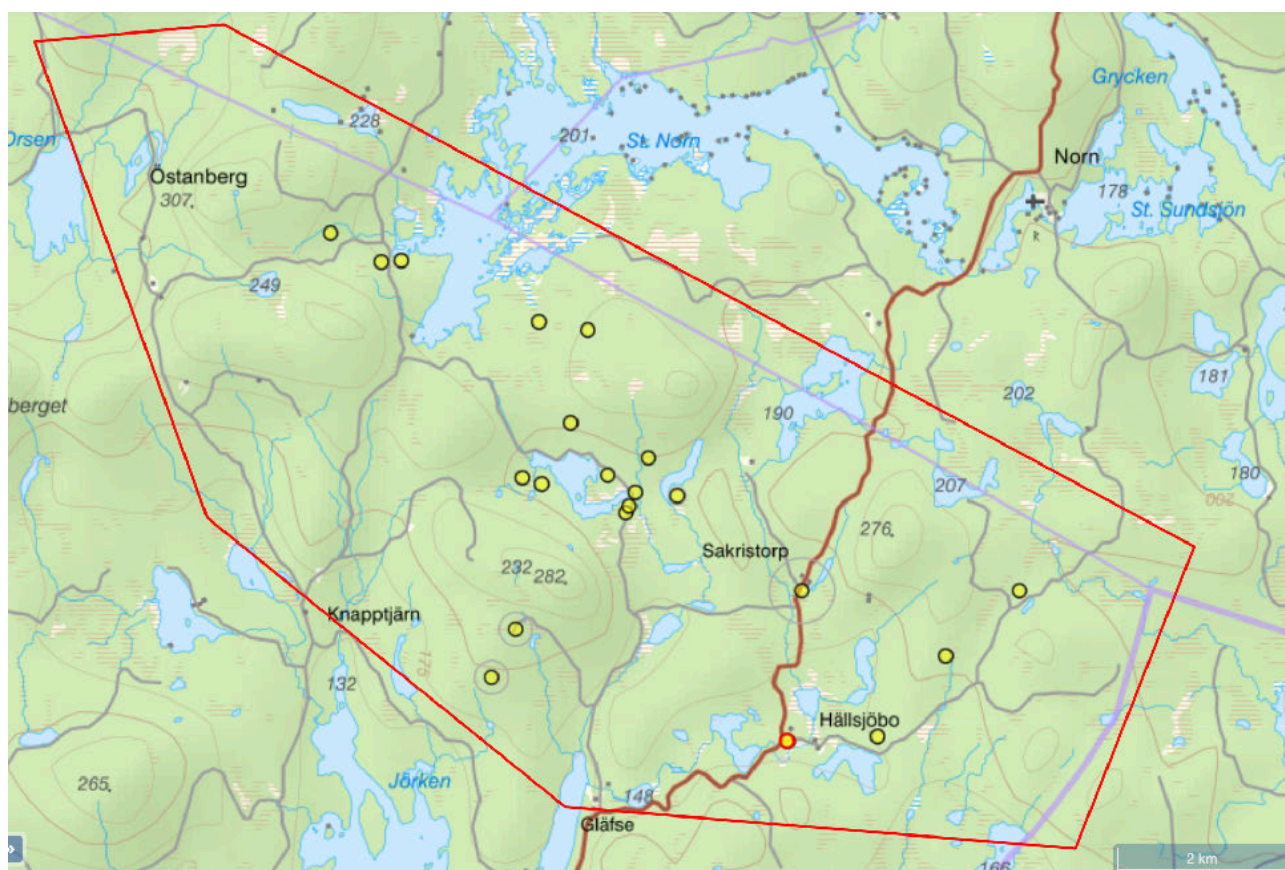
Karta 10. På OX2:s karta har lagts in DOFs fynd av smålom (röd stjärna) och storlom (blå stjärna).
Se vidare i texten.

Karta 11. Funna revir av bivråk genom observation av spelflykt på låg höjd. Se vidare texten.

Karta 12. Spelplatser av tjäder funna efter spillningsinventering 2025.

Karta 13. Rapporterade fynd av nattskärre till Artportalen.

